

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІНФЕКЦІЙНОЇ ПАТОЛОГІЇ, БІОБЕЗПЕКИ ТА ВЕТЕРИНАРНО-
САНІТАРНОГО ІНСПЕКТУВАННЯ ІМ. ПРОФ. В.Я. АТАМАСЯ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри інфекційної
патології, біобезпеки та ВСІ
ім. проф. В.Я. Атамася

Ігор ПАНИКАР

« 08 » липень 2025р.

«ПОГОДЖЕНО»

В.о. декана факультету
ветеринарної медицини, доцент
Катерина РОДІОНОВА

« 08 » липень 2025 р.

«ПОГОДЖЕНО»

В.о. проректора з науково-
педагогічної та методичної
роботи

Вячеслав СЕДОВ

« 10 » липень 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ОП 02 ДОБРОБУТ ТВАРИН

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

третій (освітньо-науковий) рівень
(назва рівня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

21 Ветеринарія
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

211 Ветеринарна медицина
(код та найменування спеціальності)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Ветеринарна медицина
(назва освітньої програми)

**СТРУКТУРНИЙ
ПІДРОЗДІЛ**

Факультет ветеринарної медицини
(назва структурного підрозділу)

ОДЕСА 2025

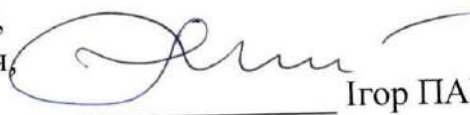
Робоча програма з освітнього компонента «Добробут тварин» для здобувачів освітньо-наукової програми «Ветеринарна медицина» спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти.

Розробник програми: Чечет О.М. – доктор ветеринарних наук, професор кафедри інфекційної патології, біобезпеки та ВСІ ім. проф. В.Я. Атамася

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри інфекційної патології, біобезпеки та ВСІ ім. проф. В.Я. Атамася

Протокол № 20 від « 08» липня 2025 р.

Завідувач кафедри інфекційної патології,
біобезпеки та ВСІ ім. проф. В.Я. Атамася,
д. в. н., професор


Ігор ПАНІКАР

Гарант освітньої програми


Ігор ПАНІКАР

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма здобувача вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 21 Ветеринарія Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина»	Обов'язковий	
Модулів – 2	Освітньо-наукова програма: «Ветеринарна медицина»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		-	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,8 самостійної роботи здобувача – 5,2	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) рівень	Лекції	
			12 год
		Лабораторні	
		-	18 год
		Самостійна робота	
		-	60 год
		Індивідуальні завдання:	
		-	-
		Вид контролю: Іспит	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 30/60.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Предмет вивчення освітнього компонента «Добробут тварин»: є сукупність знань комплексної дії факторів зовнішнього середовища на організм тварин та наукове обґрунтування заходів профілактики захворювань раціональними умовами утримання (вимоги до технологічних елементів до створення добробуту тварин), догляду і використання тварин. Роль якості і безпечності кормів, води у підтримання добробуту тварин. Біогеохімічні провінції і оцінка дії на організм, ґрунт та особливо небезпечні ґрунтові інфекції, фактор передачі паразитарних захворювань.

Метою освітнього компонента є формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти розуміння основних напрямків дослідницької та викладацької діяльності у сфері планування, організації і контролю дотримання гігієнічних умов утримання, догляду і використання тварин та профілактичних заходів з метою забезпечення добробуту тварин.

Завдання освітнього компонента: розкрити сучасні підходи до розробки санітарно-гігієнічних правил, нормативів, раціональних способів утримання, годівлі, напування та експлуатації різних видів сільськогосподарських тварин з обов'язковим забезпеченням охорони навколишнього середовища.

В результаті вивчення освітнього компонента здобувач повинен:

знати: науково обґрунтовані санітарні правила та норми щодо вибору території під будівництво тваринницького об'єкта, стану його приміщень, способів і систем утримання, повноцінної годівлі та напування тварин, догляду за ними, гігієнічні вимоги до технології доїння, первинної обробки молока; гігієнічні вимоги у ставовому рибництві та якості і безпечності води, ґрунту, кормів.

вміти: працювати з першоджерелами, здійснювати контроль дотримання санітарно-гігієнічних правил і норм щодо стану території тваринницького об'єкта, його приміщень, способів та систем утримання, годівлі та напування тварин, добробуту тварин; оцінити якість і безпечність води, кормів, ґрунту.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення освітнього компонента «Добробут тварин» у здобувача формуються:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері ветеринарної медицини, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у галузі ветеринарної медицини на основі системного наукового та загального культурного світогляду із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері ветеринарної медицини, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень з дотриманням вимог професійної етики.

ФК 2. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання з ветеринарної медицини та дотичних до неї напрямів.

ФК 5. Здатність визначати комплекс необхідних сучасних клінічних, інструментальних та лабораторних методів і методик, а також розуміти призначення та застосовувати необхідне професійне обладнання, інструментарій, реактиви тощо, необхідні для проведення досліджень стану здоров'я та благополуччя тварин різних видів і класів, біологічних субстратів, судово-ветеринарної експертизи, гарантування безпечності та якості харчових продуктів, тощо відповідно до обраного напрямку та поставленої мети.

ФК 7. Здатність генерувати нові ідеї щодо розвитку теорії та практики ветеринарної медицини, виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

Програмні результати вивчення освітнього компонента «Добробут тварин»:

ПРН 1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з ветеринарної медицини і суміжних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і

прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку та отримання нових знань і здійснення інновацій.

ПРН 2. Формулювати і перевіряти наукові гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків наявні літературні дані та докази, зокрема результати експериментальних

досліджень, спостережень, теоретичного аналізу та комп'ютерного моделювання систем і процесів у сфері ветеринарної медицини.

ПРН 3. Планувати і виконувати експериментальні та теоретичні дослідження з ветеринарної медицини і дотичних до неї суміжних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично

оцінювати та аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо

досліджуваної проблеми.

ПРН 5. Застосовувати загальні принципи та методи природничих наук, а також сучасні методи та інструменти, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для провадження досліджень у сфері ветеринарної медицини.

ПРН 6. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

ПРН 7. Розробляти та реалізовувати наукові й інноваційні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та практичні проблеми ветеринарної медицини з дотриманням норм біоетики, біобезпеки та професійної етики, врахуванням соціальних, економічних та правових аспектів.

ПРН 9. Визначати та застосовувати комплекс необхідних сучасних клінічних, інструментальних та лабораторних методів і методик, професійне обладнання, інструментарій, реактиви тощо, необхідні для проведення досліджень стану здоров'я та благополуччя тварин різних видів і класів; розуміти логічну послідовність дій під час проведення судово-ветеринарної експертизи та вміти оформляти відповідну документацію; гарантувати безпечність та якість харчових продуктів, кормів; забезпечувати контроль і обіг побічних продуктів тваринного походження та різних біологічних субстратів тощо відповідно до обраного напрямку дослідження та поставленої мети.

ПРН 10. Застосовувати загальні принципи та методи природничих наук, а також сучасні методи та інструменти, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для провадження досліджень у сфері ветеринарної медицини.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.
Тема 1. Методи досліджень в гігієні	14	2		2		10
Тема 2. Обґрунтування гігієнічних параметрів мікроклімату в тваринницьких приміщеннях	16	2		4		10
Тема 3. Гігієна утримання лактуючих корів і виробництва молока	16	2		4		10
Тема 4. Гігієна виробництва свинини в умовах інтенсивних технологій	14	2		2		10
Тема 5. Гігієна утримання сільськогосподарської птиці	14	2		4		10
Тема 6. Гігієна ставового рибництва	16	2		2		10

Разом за змістовими модулями 2	90	12		18		60
Модуль 1: Тема 1. Методи досліджень в гігієні. Тема 2. Обґрунтування гігієнічних параметрів мікроклімату в тваринницьких приміщеннях. Тема 3. Гігієна утримання лактуючих корів і виробництва молока.						
Модуль2 : Тема 4. Гігієна виробництва свинини в умовах інтенсивних технологій. Тема 5. Гігієна утримання сільськогосподарської птиці. Тема 6. Гігієна ставового рибиництва.						

5. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Тема 1. Методи досліджень в гігієні

Метод санітарного обстеження та опису. Метод зоогігієнічного експерименту. Метод клініко-фізіологічних спостережень. Санітарно-статистичний метод.

Тема 2. Обґрунтування гігієнічних параметрів мікроклімату в тваринницьких приміщеннях

Гігієнічне значення температури, атмосферного тиску, вологи, швидкості руху повітря. Реакція організму тварин на зміни температури довкілля та атмосферного тиску. Терморегуляція механізм її дії на організм тварин. Вплив вологості повітря на організм тварин. Ветеринарно-санітарні вимоги до освітленості та газового складу повітря. Пилове забруднення і мікробне обсіменіння повітря. Дія пилу на організм тварин.

Тема 3. Гігієна утримання лактуючих корів і виробництва молока

Системи, способи та методи утримання худоби. Гігієнічні вимоги до приміщень. Гігієна утримання лактуючих корів. Догляд за молочним обладнанням.

Тема 4. Гігієна виробництва свинини в умовах інтенсивних технологій.

Гігієна підсисних свиноматок і кнурів плідників.
Гігієна вирощування поросят, ремонтного і відгодівельного молодняку.
Гігієна ремонтних свинок і відгодівельного молодняку.

Тема 5. Гігієна утримання сільськогосподарської птиці.

Номенклатура, типи і розміри птахівничих господарств. Гігієнічні та технологічні вимоги до розміщення птахівничих підприємств та будівельним рішенням приміщень та споруд. Санітарно-гігієнічні вимоги до інкубації яєць і режиму інкубації.

Тема 6. Гігієна ставового рибиництва.

Системи розведення риби. Санітарно-гігієнічні вимоги до води. Хвороби риб та їх профілактика.

5.2 ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (КУРС ЛЕКЦІЙ)

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтовний перелік питань
1	Тема 1. Методи досліджень в гігієні (2год). 1. Метод санітарного обстеження та опису. 2. Метод зоогігієнічного експерименту. 3. Метод клініко-фізіологічних спостережень 4. Санітарно-статистичний метод.
2	Тема 2. Обґрунтування гігієнічних параметрів мікроклімату в тваринницьких приміщеннях (2год). 1. Гігієнічне значення температури, атмосферного тиску, вологи, швидкості руху повітря. Реакція організму тварин на зміни температури довкілля та атмосферного тиску. Терморегуляція механізм її дії на організм тварин. Вплив вологості повітря на організм тварин. 2. Ветеринарно-санітарні вимоги до освітленості та газового складу повітря. 3. Пилове забруднення і мікробне обсіменіння повітря. Дія пилу на організм тварин..
3	Тема 3. Гігієна утримання лактуючих корів і виробництва молока (2год). 1. Системи, способи та методи утримання худоби. 2. Гігієнічні вимоги до приміщень. 3. Гігієна утримання лактуючих корів. 4. Догляд за молочним обладнанням.
4	Тема 4. Гігієна виробництва свинини в умовах інтенсивних технологій (2год). 1. Гігієна підсисних свиноматок і кнурів плідників. 2. Гігієна вирощування поросят, ремонтного і відгодівельного молодняку. 3. Гігієна ремонтних свинок і відгодівельного молодняку.
5	Тема 5. Гігієна утримання сільськогосподарської птиці. (2год). 1. Номенклатура, типи і розміри птахівничих господарств. 2. Гігієнічні та технологічні вимоги до розміщення птахівничих підприємств та будівельним рішенням приміщень та споруд. 3. Санітарно-гігієнічні вимоги до інкубації яєць і режиму інкубації.
6	Тема 6. Гігієна ставового рибництва (2год). 1. Системи розведення риби. 2. Хвороби риб та їх профілактика.
	Модуль 1: Тема 1. Методи досліджень в гігієні. Тема 2. Обґрунтування гігієнічних параметрів мікроклімату в тваринницьких приміщеннях. Тема 3. Гігієна утримання лактуючих корів і виробництва молока.
	Модуль2 : Тема 4. Гігієна виробництва свинини в умовах інтенсивних технологій. Тема 5. Гігієна утримання сільськогосподарської птиці. Тема 6. Гігієна ставового рибництва.

5.3. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин
1.	Гігієнічне значення температури, атмосферного тиску, вологи, швидкості руху повітря	2
2	Ветеринарно-санітарні вимоги до освітленості та газового складу	4

	повітря приміщень. Пилове забруднення і мікробне обсіменіння повітря.	
3	Гігієна великої рогатої худоби	4
4	Гігієна свиней	2
5	Гігієна птиці	4
6	Гігієна ставового рибництва	2
Разом		18

5.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Назва теми (питання)	Кількість годин
1.	Тема 1. Ветеринарно-санітарні вимоги до ґрунту та його охорона від забруднення 1.Біогеохімічні провінції та ензоотії, що виникають при дефіциті в ґрунтах макро- і мікроелементів. 2.Особливо небезпечні ґрунтові інфекції. 3.Охорона ґрунту від забруднень. 4.Заходи щодо санітарної охорони ґрунтів.	6
2.	Тема 2. . Фактори, що сприяють на формування мікроклімату приміщень Механізм дії шкідливих газів на організм тварин (аміак, сірководень, вуглекислий газ). Види терморегуляції, фактори, що впливають. Швидкість руху повітря та охолоджуючі властивості повітря 4.Довгоденні, короткоденні тварини, дія на організм сонячної радіації, інфрачервоних, ультрафіолетових світлових видимих променів.	6
3.	Тема 3. Санітарно-гігієнічне значення освітлення у профілактиці захворювань тварин. Механізм дії світлових видимих променів Механізм дії інфрачервоних променів Значення ультрафіолетових променів 4.Методи визначення рівня освітлення в приміщенні і зовнішніа переробних підприємствах	6
4.	Тема 4. Гігієна кормів та повноцінна годівля Повноцінна і дієтична годівля. Профілактичні заходи при згодовуванні кормів. Профілактика кормового травматизму. Профілактичні заходи при згодовуванні кормів, які містять фотодинамічні субстанції, цианогенні глюкозиди. Профілактика захворювань, викликаних використанням кормів, уражених грибами, бактеріями і шкідниками.	6
5.	Тема 5. Теоретичні основи моціону та його значення для профілактики захворювань тварин. Значення моціону в профілактиці хвороб тварин Види моціону Вигульні майданчики в свинарстві, скотарстві, їх обладнання	6
6.	Тема 8. Гігієна великої рогатої худоби. Системи, способи та методи утримання худоби	6

	Гігієнічні вимоги до приміщень Гігієна утримання лактуючих корів Догляд за молочним обладнанням	
7.	Тема 9. Гігієна свиней. 1. Гігієнічна оцінка систем утримання свиней. 2. Гігієна утримання холостих і поросних свиноматок. 3. Гігієна підсисних свиноматок та оцінка свинарників маточників. 4. Гігієнічна оцінка утримання кнурів-плідників 5. Гігієна підсисних та відлучених поросят 6. Гігієна ремонтних свинок і відгодівельного молодняку	8
8.	Тема 10. Гігієна овець . 1. Системи і способи утримання овець 2. Гігієнічні вимоги до приміщень для овець 3. Гігієна годівлі та утримання овець 4. Гігієна використання та утримання баранів-плідників 5. Проведення окоту і вирощування ягнят 6. Нагул і відгодівля овець 7. Гігієна стрижень і купання овець	8
9.	Тема 11. Гігієна утримання сільськогосподарської птиці 1. Вимоги і оцінка систем утримання птиці. 2. Гігієна утримання курок-несучок, інкубація яєць. 3. Вирощування племінних і м'ясних курчат.	8
Всього		60

5.5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

У процесі засвоєння знань з освітнього компоненту «Добробут тварин» здобувач повинен уміти готувати реферати і складати есе. Участь у названих формах самостійної роботи закладає у здобувачів первинні навички самостійної дослідницької діяльності, набуття навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації.

Реферат – це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет, (об'єкт). характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 15-20 друкованих аркушів формату А4. Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у здобувача щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми. З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково-методичних публікацій. В яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми. До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге навчальна література, по-третє, методично-довідкова література. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми. Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини,

а також узагальнення і можливі шляхи розв’язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання – це способи спільної роботи викладача і здобувачів, спрямовані на засвоєння здобувачами теоретичних знань, придбання практичних навичок і умінь, розвиток у них пізнавальних здібностей, формування високих моральних, ділових та професійних якостей.

При проведенні лекційних і лабораторних робіт з освітнього компонента «Добробут тварин» застосовують словесні, інноваційні, наочні та практичні методи навчання, які приведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Відповідність програмних результатів та методів навчання

Результати навчання	Методи навчання
ПРН 1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з ветеринарної медицини і суміжних галузей, також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку та отримання нових знань і здійснення інновацій.	Словесні: розповідь, бесіда, пояснення Презентація. навчальна дискусія, дискусійна робота з першоджерелами та навчальними матеріалами
ПРН 3. Формулювати і перевіряти наукові гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків наявні літературні дані та докази, зокрема результати експериментальних досліджень, спостережень, теоретичного аналізу та комп’ютерного моделювання систем і процесів у сфері ветеринарної медицини.	Словесні: розповідь, бесіда, пояснення Презентація. Наочні: демонстрація, спостереження
ПРН 5. Планувати і виконувати експериментальні та теоретичні дослідження з ветеринарної медицини і дотичних до неї суміжних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично оцінювати та аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.	Презентація. навчальна дискусія, дискусійна робота з першоджерелами та навчальними матеріалами
ПРН 6. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.	Словесні: розповідь, бесіда, пояснення . Презентація. Наочні: демонстрація, спостереження Мозковий штурм
ПРН 7. Розробляти та реалізовувати наукові й інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання або професійну практику і розв’язувати значущі наукові та практичні проблеми ветеринарної медицини з дотриманням норм біоетики,	Словесні: розповідь, бесіда, пояснення . Презентація. Наочні: демонстрація, спостереження

біобезпеки та професійної етики, врахуванням соціальних, економічних та правових аспектів.	Мозковий штурм
ПРН 9. Визначати та застосовувати комплекс необхідних сучасних клінічних, інструментальних та лабораторних методів і методик, професійне обладнання, інструментарій, реактиви тощо, необхідні для проведення досліджень стану здоров'я та благополуччя тварин різних видів і класів; розуміти логічну послідовність дій під час проведення судово-ветеринарної експертизи та вміти оформляти відповідну документацію; гарантувати безпечність та якість харчових продуктів, кормів; забезпечувати контроль і обіг побічних продуктів тваринного походження та різних біологічних субстратів тощо відповідно до обраного напрямку дослідження та поставленої мети.	Словесні: розповідь, бесіда, пояснення . Презентація. Наочні: демонстрація, спостереження Мозковий штурм
ПРН 10. Застосовувати загальні принципи та методи природничих наук, а також сучасні методи та інструменти, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для провадження досліджень у сфері ветеринарної медицини.	Словесні: розповідь, бесіда, пояснення . Презентація. Наочні: демонстрація, спостереження Мозковий штурм

7. Методи контролю

Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента «Добробут тварин» здійснюється у формі поточного, модульного (рубіжного) та підсумкового контролів, які передбачені «Положенням про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ №106-заг від 30 квітня 2025 року.

Якість засвоєння змісту освітнього компоненту (незалежно від форми контролю) в Університеті **оцінюється** за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «незараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання наведена в таблиці 3.

Поточний контроль – це оцінка роботи здобувачів вищої освіти за всіма видами аудиторної занять (лекції, лабораторно-практичні заняття) та

самостійної роботи, яка відображає навчальні досягнення здобувачів в освоєнні програмного матеріалу дисципліни. Форму проведення поточного контролю під час навчальних занять визначає викладач.

Модульний контроль – успішності здобувачів вищої освіти здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного навчального модуля (змістовного). Основні завдання модульного контролю полягають у підвищенні мотивації здобувачів вищої освіти до опанування навчального матеріалу, активізації спільної систематичної роботи викладачів і здобувачів вищої освіти упродовж семестру, а також в удосконаленні рівня організації освітнього процесу в Університеті.

Змістовний модуль (модуль) - запланована сукупність тем, що реалізується відповідними формами навчального процесу та підлягає модульному контролю. Модульний контроль проводиться за розкладом аудиторних занять у формі за рішенням кафедри. До модульного контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали індивідуальний навчальний план, тобто передбачені в конкретному змістовому модулі всі види навчальної роботи. Бал за модуль розраховується з урахуванням балів за поточний контроль і модульну контрольну роботу. Оцінювання поточного та модульного контролів здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS (табл.2).

Здобувач вищої освіти, який не брав участь у виконанні всіх видів робіт, передбачених робочою програмою або не склав модульний контроль, має право на його відпрацювання, відповідно до графіку відпрацювань, затвердженого кафедрою інфекційної патології, біобезпеки та ВСІ ім. проф. В.Я. Атамася.

З метою підвищення мотивації до систематичної активної роботи протягом усього періоду навчання за відповідним освітнім рівнем вищої освіти, переорієнтацію їхніх цілей з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, умінь та навичок; систематизації знань та активне їх засвоєння упродовж навчального року; подолання елементів суб'єктивізму під час оцінювання знань в Університеті передбачена накопичувальна система оцінювання знань здобувачів вищої освіти. Розрахунок балів за поточний контроль та заохочувальні види робіт визначаються кафедрою та робочою програмою.

За накопичувальною системою підсумкова оцінка в балах з освітнього компонента розраховується як сума балів отриманих здобувачем вищої освіти за змістові модулі, відвідування на заняттях та за додаткові види робіт з компоненту (активна участь в роботі наукового гуртка кафедри, підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т. і., доповідь на науковій студентській конференції, призове місце в олімпіаді, підготовка наукової публікації, виконання індивідуального завдання, участь у вдосконаленні навчально-методичної бази кафедри тощо) (табл. 3.)

Таблиця 3. Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
1	2	3	4	5	6	7
90 - 100	A	відмінно	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82 - 89	B	дуже добре	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Здобувач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			

1	2	3	4	5	6	7
64 - 73	D	задовільно	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60 - 63	E	достатньо	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Підсумковий контроль – інтегроване оцінювання результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах за національною шкалою і шкалою ЄКТС, яке включає семестровий контроль та атестацію здобувача. (табл. 4).

Таблиця 4

Оцінювання навчальної дисципліни (від 0 до 100 балів)

Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)	Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього – 0-5)
Модуль 1	0-10% пропусків – 5-4 балів	доповідь на науковій студентській конференції
	10%-20% пропусків – 4 -3бали	активна участь в роботі наукового гуртка кафедри
.....	20%-30% пропусків – 3-2 бали	підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т.п.
	30%-40% пропусків – 2-1 бали	призове місце в олімпіаді
	40%-50% пропусків – – 1 бал	підготовка наукової публікації
	більше 50% пропусків – 0 балів	виконання індивідуального завдання участь у вдосконаленні навчально-методичної бази кафедри

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу освітнього компонента становить 100 балів (табл.5):

- модульний контроль – до 90 балів,
- бал за відвідування занять – до 5 балів,
- бал за додаткові види робіт з вивчення освітнього компонента до 5 балів.

Таблиця 5

Оцінювання освітнього компонента

Бал за змістовні модулі (БЗМ)							Сума	
Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)					Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього -0-5)		
Змістовний модуль 1 (ЗМ 1)			Змістовний модуль 2 (ЗМ 2)			0-5	0-5	100
Поточний контроль - 45			Поточний контроль - 45					
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
15	15	15	15	15	15			
Модульний контроль -45			Модульний контроль -45					
БЗМ = (ЗМ1 + ЗМ2) : 2								

* T1,T2,T3.....- теми занять

Відповідно до «Положення про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ №106-заг від 30 квітня 2025 року, здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за освітній компонент, підвищити оцінку з освітнього компонента, право на перескладання підсумкового контролю з освітнього компонента.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету/директором інституту створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Робоча програма освітнього компонента **“Добробут тварин ”** для здобувачів вищої освіти доктора філософії галузі знань 21 «Ветеринарія».

1. Методичні розробки до лабораторно-практичних занять з дисципліни **“Гігієна тварин”** на тему «Визначення інтенсивності радіоактивності атмосферного повітря, рівня шкідливих газів повітря приміщень» для здобувачів вищої освіти спеціальності 211 „Ветеринарна медицина”, 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» /Л.О.Тарасенко, В.О. Рудь, О.Т.Півень Одеса, ОДАУ, 2021. – 24с.

2. Методичні розробки до лабораторно-практичних занять з дисципліни **“Гігієна тварин”** для здобувачів спеціальності 211 „Ветеринарна медицина” , 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» на тему «Санітарно-гігієнічна оцінка повітряного середовища. Методи контролю за мікрокліматом у тваринницьких приміщеннях»/ Л.О.Тарасенко, В.О. Рудь, О.Т. Півень . Одеса, ОДАУ, 2021. –24с.

3. Методичні вказівки до лабораторно-практичних занять з дисципліни **“Ветеринарна санітарія та гігієна”** для здобувачів спеціальності 211 „Ветеринарна медицина”, 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» на тему «Методи санітарно-гігієнічної оцінки ґрунту» / Л.О. Тарасенко, В.О. Рудь, О.Т. Півень. Одеса, ОДАУ, 2021. – 15с.

4. Методичні вказівки до лабораторно-практичних занять з дисципліни **“Гігієна тварин”** для здобувачів спеціальності 211 „Ветеринарна медицина”, 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» на тему «Санітарно-гігієнічна оцінка кормів і кормових добавок». Методи оцінки доброякісності грубих, соковитих, зернових і борошнистих кормів» /Л.О. Тарасенко, В.О. Рудь, О.Т. Півень – Одеса, ОДАУ, 2021. – 35с.

5. Методичні рекомендації щодо використання анальциму сорбенту для профілактики мікотоксикозів та підвищення продуктивності тварин / О.П. Решетніченко, Л.О. Тарасенко, В.М. Ясько, – Одеса, ОДАУ, 2014. – 24с.
6. Методичні рекомендації Гігієнічна оцінка дії «Суміші кормової СТО ГА-адаптогену при стресах у свиней» на резистентність і продуктивність свиноматок ТарасенкоЛ.О., Рудь В.О. Одеса, ОДАУ, 2017. – 26с.
7. Методичні рекомендації. «Обґрунтування ефективності застосування «Суміші кормової СТО ГА» при стресі відлучення і перегрупування у поросят». Тарасенко Л.О., Рудь В.О. Одеса, ОДАУ, 2017. – 20с.

9. Рекомендована література.

1. Демчук М.В, Чорний М.В., Захаренко М.О., Високос М.П.. Гігієна тварин: підручник. Харків: Еспада, 2006. 520с.
2. Гончаренко В. М., Орлова А. В., Решетніченко О. П., Тарасенко Л. О. Посібник з гігієни тварин та елементів проектування тваринницьких підприємств. Одеса : ТОВ «ВМВ», 2010. 208 с.
3. Бондар А.О., Поручник М.М., Тарасенко Л.О., Рудь В.О. Гігієна тварин та ветеринарна санітарія: навч. посіб. Миколаїв: МНАУ, 2018. 170с.
4. Основи ветеринарної санітарії: навчальний посібник/ Півень О. Т., Тарасенко Л. О., Рудь В. О., Скрипка Г. А. Одеса: «Астропринт», 2024. – 121 с.

Допоміжна.

1. Високос М.П. Практикум з гігієни тварин (розділ проектування та будівництво підприємств з виробництва та переробки продукції тваринництва).
2. ВНТП – АПК – 01.05. Відомі норми технологічного проектування. Скотарські підприємства (комплекси, ферми, малі ферми). Київ.: Міністерство аграрної політики України, 2005. 111с.
3. ВНТП – АПК – 02.05. Свинарські підприємства. Київ.: Міністерство аграрної політики України, 2005. 98с.
4. ВНТП – АПК – 03.05. Вівчарські і козівничі підприємства. Київ.: Міністерство аграрної політики України, 2005.
5. ВНТП – АПК – 04.05. Підприємства птахівництва. Київ.: Міністерство аграрної політики України, 2005.
6. ВНТП – АПК – 09.06. Система видалення, обробки, підготовки та використання гною. – Київ.: Міністерство аграрної політики України, 2005.
7. ВНТП – АПК – 23.06. Підприємства по забою худоби, птиці, кролів та переробки продуктів забою. Міністерство аграрної політики України, 2005.
8. ДБН. В. 2.2 – 1 – 95 Державні будівельні норми України.
9. Польовий Л.В., Яремчук О.С., Захаренко М.О. Проектування та будівництво підприємств із виробництва і переробки продукції тваринництва. Вінниця: Вид-во Вінницького державного аграрного університету, 2009. 320с.
10. Посібник з практичного досвіду вирощування великої рогатої худоби.

Мачук В., Леонте К. Тарасенко Л. Румунія Яси, 2015. – 107с.

11. Регламент (ЕС) 882/2004 від 29.04.2004 щодо офіційного контролю, який здійснюється щоб гарантувати підтвердження відповідності з кормовим та харчовим законодавством, правилами здоров'я та благополуччя тварин.
12. Директива Ради 2009/156/ЕЕС від 30.11.2009, вимоги щодо здоров'я тварин, які регламентують переміщення та імпорт коней з третіх країн.
13. Регулювання (ЕС) № 183/2005 Європейського Парламенту та Ради Європи від 12 січня 2005 року, що встановлює вимоги до гігієни кормів.
14. Регламент (ЕС) № 767/2009 Європейського Парламенту та Ради Європи від 13 липня 2009 року щодо розміщення на ринку та використання кормів.
15. Директива Ради 2002/32/ЕС від 07.05.2002 про небажані речовини для годівлі тварин.
16. Директива Ради 90/167/ЕЕС від 26.03.1990, що встановлює умови управління приготування, розміщення на ринку та використання лікувальних кормів у Співтоваристві.
17. Регламент (ЕС) № 1831/2003 Європейського Парламенту та Ради Європи від 22 вересня 2003 року щодо кормових добавок, які використовуються для годівлі тварин.
18. Регламент Ради (ЕЕС) 470/2009 від 06.05.2009, що встановлює процедуру Співтовариства для встановлення рівнів залишків фармакологічно-активних речовин в харчових продуктах тваринного походження.
19. Регламент 396/2005/ЕЕС від 23.02.2005 про максимальні допустимі рівні пестицидів у та на продуктах харчування та кормах рослинного та тваринного походження.
20. Регламент Комісії 1881/2006 від 19.12.2006, що встановлює максимально-допустимі рівні для деяких контамінантів у харчових продуктах.
21. Рішення Комісії 97/747/ЕС від 27.10.1997, що встановлює рівні та частоту відбору зразків згідно Директиви 96/23, для моніторингу деяких речовин та їх залишків у живих тваринах та в продуктах тваринного походження.
22. Рішення Комісії 98/179/ЕС від 23.02.1998, що встановлює детальні правила для офіційного відбору зразків для моніторингу деяких речовин та їх залишків у живих тваринах та в продуктах тваринного походження.
23. Директива Ради 2008/71/ЕЕС від 15.07.2008 щодо ідентифікації та реєстрації свиней.
24. Регламент (ЕС) 1760/2000 від 17.07.2000, що встановлює систему ідентифікації та реєстрації жуйних тварин, маркування яловичини та продуктів із яловичини.
25. Регламент Комісії 911/2004/ЕС від 29.04.2004 щодо вушних бирок, реєстру господарств та паспортизації.
26. Директива Ради 96/93/ЕС від 17.12.1996 щодо сертифікації тварин та продуктів тваринного походження.
27. Директива Ради 1999/74/ЕС від 19.07.1999, що встановлює мінімальні стандарти для захисту курей-несучок.

28. Директива Ради 2008/119/ЕЕС від 18.12.2008, що встановлює мінімальні стандарти для захисту телят.
29. Директива Ради 2008/120/ЕЕС від 18.12.2008, що встановлює мінімальні стандарти для захисту свиней.
30. Директива Ради 98/58/ЕС від 20.07.1998 про захист тварин, які утримуються з сільськогосподарською ціллю.
31. Регулуювання 1/2005/ЕЕС від 22.12.2004 про захист тварин під час транспортування.
32. Регулуювання 1099/2009/ЕЕС від 24.09.2009 про захист тварин під час забою.
33. Директива Ради 2009/156/ЕЕС від 30.11.2009 щодо санітарних вимог, що регламентують переміщення та імпорт з третіх країн коней.
34. Директива Ради 96/43/ЕС щодо фінансування ветеринарних інспекції та контролю живих тварин і деяких продуктів тваринного походження.
35. Закон України «Про ветеринарну медицину».
36. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
37. Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції».
38. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб».
39. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової економічної програми проведення моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, а також у харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі, на 2010 – 2015 роки».
40. Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів».
41. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження».
42. Наказ Міністерства транспорту України від 09.12.2002 №873 «Про затвердження Правил перевезення тварин, птиці та інших вантажів, які підлягають державному ветеринарно-санітарному контролю» та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29.12.2002 за №1032/7320.
43. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №192-82 «Про введення уніфікованої системи санітарно-гігієнічного контролю за залишковими кількостями пестицидів в с/г продукції та продуктах харчування».
44. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №268-84 «Про додаткові заходи по підсиленню контролю за використанням в народному господарстві пестицидів та регуляторів росту рослин».
45. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.05.2001 №196 «Про невідкладні заходи попередження розповсюдження та ліквідації пріонних інфекцій».

46. Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 28.07.2003 №20 «Про затвердження значень гігієнічних нормативів вмісту контамінантів у м'ясі механічного обвалювання (ММО) птиці».
47. Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 27.01.2000 №41 «Про затвердження значень гігієнічних нормативів для харчових продуктів».
48. Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 14.03.2001 №126 «Про затвердження значень гігієнічних нормативів для харчових продуктів».
49. Наказ Міністерства аграрної політики України від 17.09.2003 №342 «Про запровадження обов'язкової ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби» (зі змінами).
50. Наказ Міністерства аграрної політики України від 31.12.2004 №497 «Про запровадження обов'язкової ідентифікації та реєстрації свиней».
51. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини України від 07.06.2002 №28 «Про затвердження Правил передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів» та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 21.06.2002 за №524/6812.
52. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини України від 14.06.2004 №71 «Про затвердження Ветеринарних вимог щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду» та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 23.06.2004 за №768/9367.
53. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини від 19.04.2005 №32 «Про затвердження Правил видачі ветеринарних документів на вантажі, що підлягають обов'язковому ветеринарно-санітарному контролю та нагляду», зареєстровані в Міністерстві юстиції України 15.06. 2005.
54. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 04.03.02 №15 «Про заборонну використання окремих ветеринарних препаратів».
55. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 03.07.2001 №53 «Про затвердження Ветеринарно-санітарних правил для птахівницьких господарств і вимог до їх проектування» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05.07.2001 за №565/5756.
56. Накази Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 02.06.2009 № 74 та від 11.08.2009 №106 «Про затвердження уніфікованих форм актів».
57. Положення про державний ветеринарно-санітарний нагляд та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання щодо забою тварин, переробки, зберігання, транспортування й реалізації продукції тваринного походження, затверджене наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 01.09.00 №45 та зареєстроване в Міністерстві юстиції України 31.10.00 за №760/4981 (зі змінами, затвердженими наказом Державного департаменту ветеринарної медицини від 23.06.2003 № 51 та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України 8 липня 2003 року за №562/7883).

58. Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 22 червня 1999 року №1109.
59. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки, затверджена постановою Кабінету міністрів України від 10 січня 2002 року №14.
60. Схема проведення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, затверджена наказом Державного департаменту ветеринарної медицини від 09.02.2004 №14.
61. Ветеринарні вимоги щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного нагляду, затверджені наказом Державного департаменту ветеринарної медицини від 14.06.2004 №71 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 23.06.2004 за №768/9367.
62. Ветеринарно-санітарні правила для суб'єктів господарювання (підприємств, цехів) з переробки птиці та виробництва яйцепродуктів, затверджені Наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 07.09.2001 №70 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27.09.2001 за №849/6040.
63. Правила ветеринарно-санітарної експертизи яєць свійської птиці, затверджені наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 07.09.2001 №70 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27.09.2001 за №850/6041.
64. Правила ветеринарно-санітарної експертизи молока і молочних продуктів та вимог щодо їх реалізації, затверджені наказом Державного департаменту ветеринарної медицини України від 20.04.2004 №49 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 07.05.2004 за №579/9178.

10. Інформаційні ресурси

1. Про ветеринарну медицину – Закон України від 25.06.1992, № 2498-XII-ВР. – [поточна редакція від 04.10.2018]. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>.
2. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної сировини. – Закон України від 14.01.2000, № 1393-XIV. – [поточна редакція від 18.12.2017]. – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1393-14>
4. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин. – Закон України від 18.05.2017 № 2042-VIII. – [поточна редакція від 06.08.2019]. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19>.
4. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів – Закон України від 31.05.2007, № 1103-V. – [поточна редакція від 04.10.2018]. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16>.
5. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення – Закон України від 24.02.1994, № 4004-XII-ВР. – [поточна редакція від 04.10.2018]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.

